

Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher SOU2022:44

Sammanfattning

Betänkandets förslag till nationell strategi för kulturella och kreativa näringar (KKN) riktas till den nationella nivån, men inbegriper även regioner och kommuner, framför allt regioner. SKR:s yttrande behandlar enbart betänkandets förslag till strategi inklusive bilagan med förslag till insatser. I yttrandet fokuserar SKR på de förslag som direkt berör kommuner och regioner.

- SKR förordar att förslaget till strategi bearbetas så att strategins målsättningar tydliggörs beträffande vilka aktörer som är involverade och vilka insatser som förväntas av dem för att målen ska anses uppnådda. En handlingsplan kan kopplas till strategin.
- SKR understryker vikten av att en nationell strategi för kulturella och kreativa näringar knyts nära till tidigare beslutade strategier som behandlar området, inte minst den nationella strategin för hållbar regional utveckling.
- SKR välkomnar en samordning och prioritering av KKN-fältet på den statliga nivån. SKR ser positivt på en utvecklad samverkan inom Regeringskansliet. Men det är av stor vikt att staten även finner former för ett strukturerat samråd för KKN-frågor med regionerna och de kommuner som gjort stora egna insatser inom KKN-området.
- SKR tillstyrker att regeringen ger i uppdrag till en grupp myndigheter att utveckla officiell statistik kring kulturella och kreativa näringar, och föreslår att en referensgrupp med företrädare för regioner och kommuner kopplas till uppdraget alternativt att representanter för regioner och kommuner ingår i ett användarråd.
- SKR menar att kulturella och kreativa näringar tydligare behöver vara en del av det näringspolitiska området. Kunskapen behöver öka om de kulturella och kreativa företagens särdrag. Stödet behöver utgå från befintliga stödsystem. Alla företagstyper ska erbjudas hjälp att hitta rätt till de näringspolitiska stöd som passar deras verksamhet.

Övergripande synpunkter

En övergripande uppfattning är att förslaget till nationell strategi behöver bearbetas för att bli användbart. Flera av målsättningarna behöver förtydligas och konkretiseras. Målsättningarna och de i bilaga placerade insatserna behöver relateras tydligare till varandra och tidsättas, så att en handlingsplan kan upprättas. I handlingsplanen behöver insatser formuleras för att visa hur målsättningarna ska uppnås.

Strategin och en eventuell handlingsplan behöver samordnas med andra dokument och processer som berör angränsande områden, exempelvis den pågående utredningen om kultursamverkansmodellen, Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring samt Regeringens strategi för hållbar regional utveckling. Dessa strategier har åtskilliga beröringspunkter med det föreliggande förslaget till nationell strategi för kulturella och kreativa näringar. I strategin för regional utveckling finns resonemang om de övergripande behoven för kompetensutveckling och företagsfrämjande, medan det i den föreslagna strategin för KKN-området pekas på de specifika omständigheter som rör områdets företagare. Strategin för regional utveckling har ett strategiskt område som behandlar likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet, vilket kan läsas parallellt med den föreslagna KKN-strategins avsnitt om platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter. Platsutveckling är också ett horisontellt kriterium i strategin för hållbar turism och växande besöksnäring.

SKR menar att kulturella och kreativa näringar tydligare behöver vara en del av det näringspolitiska området. SKR har även tidigare framfört, bland annat under nationell dialog med kulturdepartementet och näringsdepartementet, att det vore önskvärt om det utformades uppdrag med syfte att öka kunskapen om, stödja och utveckla den kulturella och kreativa sektorn på nationell nivå.

Kunskapen behöver öka om de kulturella och kreativa företagens särdrag som att de inte nödvändigtvis växer individuellt utan i kluster. Stödet behöver utgå från befintliga stödsystem där eventuella brister behöver åtgärdas så att alla typer av företag kan komma i åtnjutande av de offentliga stöd som finns tillgängliga. Alla, även soloföretag, ska erbjudas hjälp att hitta rätt till de näringspolitiska stöd som passar deras verksamhet.

I Riksrevisionens rapport om regeringens organisering, styrning och uppföljning av det regionala utvecklingspolitiken, kritiserar regeringen för bristande helhetsperspektiv och svårigheter att göra måluppföljning. SKR vill understryka vikten av att en vidareutvecklad strategi för kulturella och kreativa näringar får tydligt avgränsade mål, att ansvar för genomförandet tydliggörs genom formaliserade uppdrag till statliga myndigheter samt att uppföljningen av strategins mål underlättas genom en tydliggjord struktur för hur resurser, insatser och ansvar kopplas till respektive mål.

Område 1. Tvärpolitisk ansvar

I detta kapitel föreslås att regeringen inrättar en interdepartemental grupp inom Regeringskansliet för samordning av den nationella strategin på övergripande nivå. Vidare föreslås i en av målsättningarna för området att statliga myndigheter ska samverka i ett samarbetsråd för samordning och utveckling av strategin. Det beskrivs hur statliga aktörer ska samverka med branschorganisationer och andra företrädare för KKN-företagande, samt hur statliga myndigheter erbjuder möjligheter för lokala och regionala aktörer att samverka.

Utredaren föreslår att regeringen ska ge uppdrag till de myndigheter som tidigare arbetat i projektet Kreametern 2016–2018 att tillsammans med Konstnärsnämnden vidareutveckla KKN-statistiken.

I bilagan med förslag på insatser kopplat till område 1 föreslås att ”Anordna årliga nationella lärandekonferenser för främjare och finansiärer, i samarbete med en eller flera regioner.”

Förbundets ställningstagande

SKR ser positivt på en utvecklad samverkan inom Regeringskansliet. Ställningstagande finns i ett tidigare yttrande över Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77). I yttrandet pekade SKR på vikten att det sker en samordning och prioritering av KKN-fältet på den statliga nivån. Avgörande är att frågan prioriteras politiskt med tydliga uppdrag till relevanta myndigheter i samverkan. SKR menar att ett vidareutvecklat förslag till nationell strategi måste samrådats med regioner och kommuner. Med förvåning konstaterar SKR att ingenstans formuleras en målsättning för hur samtalet mellan stat, regioner och kommuner ska se ut kring dessa frågor. På regional nivå finns det flera intressanta exempel på hur man kan utveckla samverkan mellan kulturområdet och regional utveckling. Även flera kommuner har ett utvecklat arbete inom KKN-området. Det är därför av stor vikt att staten samråder med regionerna och de kommuner som är investerade i KKN-området.

Det är en viktig statlig uppgift att ansvara för statistik och kunskapsutveckling. Statistik behöver vara såväl långsiktig för att se trender och för att kunna göra regionala jämförelser. Det behöver vara en strukturerad dialog med avnämare av statistiken där regionerna är en. Om detta uppdrag blir verklighet föreslår SKR att en referensgrupp med företrädare för regioner och kommuner kopplas till uppdraget alternativt att representanter för regioner och kommuner ingår i ett användarråd. Allt i syfte att anpassa statistikproduktionen efter regionernas kunskapsbehov. I arbetet finns anledning att ta del av det arbete som gjorts för statistik i andra branschövergripande näringar som besöksnäring eller life-science.

Någon aktör behöver utpekats som ansvarig för att anordna årliga nationella lärandekonferenser. Regionernas medverkan och delfinansiering av sådana lärandekonferenser ska vara frivillig.

Område 2. Företagens förmåga

I kapitlet beskrivs under rubriken ”Detta behöver lösas” att det ”finns behov av nära samarbete och dialog mellan myndigheter som Tillväxtverket, Riksgälden, Vinnova och kulturdepartementets myndigheter, regionerna och inte minst de privata finansiärerna för att säkerställa en statlig drivande roll i arbetet med att utveckla tillgången och efterfrågan på finansiering”.

I bilagan med förslag till insatser kopplat till område 2 finns ett förslag: ”Tydligt uppdrag berörda myndigheter/organisationer att bistå med coaching och mentorskap. Involvera även regioner kring uppdrag till Almi etc.”

Förbundets ställningstagande

Det är svårt att se målsättningar eller förslag på insatser kopplat till område 2 som tydligt anknyter till det behov av ”nära samarbete och dialog” som nämns i betänkandet. Denna otydlighet är ett exempel på behovet av att förslaget till strategi konkretiseras och utvecklas till en handlingsplan där det tydligare framgår hur de utmaningar och problem som identifierats kopplas till de mål som ska uppnås. För SKRs del är det svårt att bedöma på vilket sätt regionerna kan bidra till målluppfyllelsen.

Regionerna har överblick över det företagsfrämjande systemet regionalt och har egna såväl närings- som kulturpolitiska mål. Men om regioner ska involveras i coaching och mentorskap i en beslutad strategi behöver det klargöras vilka myndigheter som har ett tydligt uppdrag. Dessutom behöver formen för uppdragen klargöras samt vilka det är som ska coachas och på vilket sätt. När det gäller uppdrag till Almi behöver det tydliggöras om det är genom ägaranvisning till Almi som regionerna ska involveras eller på något annat sätt.

Område 3. Marknadsplatsen

En av målsättningarna för Område 3 lyder: ”Företagen får behovsanpassat främjande i form av rådgivning, utbildning och utvecklingsmedel som ökar förmågan att hantera upphovsrätten. Främjandet kanaliseras direkt till företag från myndigheter och regionala koordinatörer/centra, och från myndigheter via branschnära företagsfrämjande organisationer till företag.” Till denna målsättning kan ett särskilt insatsförslag knytas: ”Statliga medel avsätts för regioner att stärka rådgivning kring upphovsrätt. Samordning med regionala digitaliseringskoordinatorer och regionala exportcentra.”

Förbundets ställningstagande

SKR ställer sig sammanfattningsvis tveksam till att insatsen ska samordnas med regionala digitaliseringskoordinatorer och regionala exportcentra. Digitaliseringskoordinatorer arbetar i dag huvudsakligen med insatser som rör digital innovation och digital ledning. Upphovsrätt skulle bli ett helt nytt arbetsfält för koordinatorerna. Dessutom finns kontaktpersoner för regional exportsamverkan spridda på olika typer av organisationer som regionala förvaltningar, Almi och regional handelskammare, med dåliga förutsättningar att på ett enhetligt sätt sprida kunskap om upphovsrättsfrågor.

För att den föreslagna målsättningen och insatsen ska bli meningsfull krävs att det tydliggörs vad den regionala dimensionen är i frågan om upphovsrätt. Annars går det inte att förstå förslagen som något annat än att annat än att KKN-företag via regionala koordinatorer ska kunna hitta den information om upphovsrätt som myndigheter och intresseorganisationer redan sprider. Företagsanpassad information om upphovsrätt finns idag på verksamt.se tillsammans med annan information från myndigheter till företag. Informationen kommer bland annat från Patent- och registreringsverket (PRV) och det går att via verksamt.se länka sig vidare till såväl PRVs upphovsrättsguide som olika andra myndigheters och organisationers upphovsrättsinformation.

En fördel med regional rådgivning kring upphovsrätt är att en regional kontakt kommer närmare de enskilda aktörerna som söker information än vad en statlig kontakt skulle göra. En nackdel är att informationen som sprids inte nödvändigtvis blir enhetlig om den ska göras av 21 olika regioner.

Att ge uppgifter till regionala exportcentra skulle kunna vara ett sätt att samordna olika statliga exportfrämjande aktörer regionalt, men skulle mer vara ett arbetssätt än någon förändring av uppdraget.

Område 4. Sveriges roll i världen

Under Område 4 finns två målsättningar för området som involverar dels det regionala exportfrämjandet, dels regionala exportcentra. a) ”Det finns en förhöjd kunskapsnivå hos statliga aktörer med främjandeuppdrag, aktörer inom det regionala exportfrämjandet och investerare om företagande och affärslogik hos de kulturella och kreativa branscherna.” b) ”Det finns ett tydligt och lättillgängligt och anpassat utbud för företagen i form av rådgivning, lån, utvecklingsmedel och matchmaking för export och internationalisering efter behov som följer av företagets affärsmodell. Främjandet kanaliseras direkt till företag från myndigheter och regionala exportcentra, samt även från myndigheter via branschnära företagsfrämjande organisationer till företag.” Även en av de föreslagna insatserna för området i bilagan är knuten till regional verksamhet: ”Regionala exportcentra ger affärsrådgivning och öppnar upp stödsystem också för dessa företag.”

Förbundets ställningstagande

Om det i en nationell strategi ställs upp mål som omfattar att regionala verksamheter förväntas förändra sina kunskapsnivåer, bör det framgå på vilket sätt den statliga nivån kan bidra till att skapa förutsättningar för en sådan utveckling. I avsnittet sägs inget specifikt om vilka utökade kunskaper just de regionala aktörerna behöver, utan endast generella ställningstaganden som exempelvis ”främjarna behöver kunskap om företagens produktionsmönster”. I en nationell strategi med en sådan detaljeringsgrad behöver det framgå vem som har ansvaret för att utveckla och tillhandahålla det lättillgängliga och anpassade utbudet. Det behöver även förtydligas vad som avses med att ”kanalisera”.

Område 6. Betydelsen av platsen

Område 6 är det som berör regioner och kommuner i störst utsträckning i förslaget till strategi. Utredaren pekar bland annat på att det lokala och regionala offentliga engagemanget för att utveckla attraktiva platser där kulturella och kreativa företag vill bo, verka och växa behöver stärkas. Det sägs i betänkandet att många av dessa företag upplever att deras kommuner inte ser det kulturella och kreativa företagandet som viktiga i relation till andra företag.

Utredaren skriver även om att platssamverkan till dels är beroende av hur kommuner och regioner är organiserade samt att de, liksom staten, beaktar de värden som finns på en plats som en tillgång för boende och besökare i sina ordinarie planer och processer. Vidare sägs att näringslivet och det offentliga behöver samarbeta kring finansiering för platsutveckling, vilket kan kräva hantering inom ramen för EU:s statsstödsregler eller lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

En av målsättningarna för området föreskriver att nationella myndigheter stödjer framtagande av lokala och regionala strategier för att främja kulturella och kreativa företag genom kunskapsstöd och utvecklingsmedel. En annan målsättning formulerar att kulturella och kreativa branscher integreras i den bredare regionala och lokala samhällsplaneringen. En tredje målsättning föreslår att ”kreativa hubbar” ska skapas för kulturella och kreativa företag och samverkan kring lokaler mellan olika aktörer ska uppmuntras.

Förbundets ställningstagande

Det är positivt med nationella stödfunktioner för kommuners och regioners arbete med strategiframtagande. SKR ser dock att förslagets formuleringar skapar en risk för krav på ytterligare lokala och regionala strategidokument vid sidan av dem som redan finns. Det tycks därvidlag finnas en viss motsättning mellan målsättningarna som dels pekar på behov av nya strategier, dels möjligheten att på kommunal och regional nivå i ökad utsträckning integrera ett KKN-perspektiv i befintliga översiktsplaner och

regionala utvecklingsplaner. Det senare är en målsättning som rymmer bättre med den övergripande ambitionen med ökade tvärpolitiska grepp och synergier i Område 1. Hur frågor om främjandet av kulturella och kreativt företagande ska omhändertas i kommunala och regionala strategidokument måste lösas utifrån lokala och regionala förutsättningar.

SKR ser behovet av att utveckla förutsättningar för innovativt tjänsteföretagande av alla slag. Även soloföretag med hemvist utanför större samhällen ska ha förutsättningar att utföra sin verksamhet på likvärdigt sätt som de som utgår från större städer. Därför är tillgången till kontorslokaler och tillhörande verksamhetsytor samt övrig nödvändig infrastruktur som fiberuppkoppling en viktig del. Här krävs en dialog mellan olika offentliga parter för att finna modeller för gemensam offentlig finansiering, eller för att skapa förutsättningar för att behov av lokaler och infrastruktur kan mötas av marknaden. Lösningar behöver förhålla sig till både svensk lagstiftning och EU-lagstiftning, för utvecklandet av *creative spaces* eller hubbar, platser som kan anpassas för många olika typer av affärsverksamheter från soloföretag, som tidigare kan ha uppfattat sig som bortglömda eller osynliggjorda av myndigheterna och med lokalbehov som varierar över tid, till medelstora och stora företag med mer permanenta behov.

Sveriges Kommuner och Regioner

Peter Danielsson